

Wanneer de schok natrilt

Verwerking van geweldsincidenten die de basisschool raken

Wat kan een school doen om het verwerkingsproces na dergelijke heftige incidenten in goede banen te leiden? Incidenten die in de schoolsituatie plaatsvinden, maar ook incidenten buiten de directe schoolomgeving. Wanneer leerlingen of personeel betrokken zijn, dan is de weerslag op het schoolleven onmiskenbaar. Het gevoel van veiligheid wordt aangetast. Hoe gaat de school om met emoties van kinderen, ouders en personeel? Hoe zorgen schoolleiding en personeel ervoor dat kinderen en ouders zich weer veilig voelen op school? Centrum School en Veiligheid (CSV) biedt in dit informatieblad handvatten om een verwerkingsproces op school zo optimaal mogelijk te laten verlopen.

De Arnhemse politie heeft 6 mensen opgepakt na een bloedige vechtpartij tussen ouders op het schoolplein van basisschool De Johanneschool op 15 april. De 2 leerlingen die ruzie hadden en hun families zijn voorlopig geschorst.

Volledig artikel

Dit is slechts één van de incidenten die de dagelijkse gang van zaken op een gewone basisschool ontwrichtte en er zijn er veel meer. Hier een kleine greep:

- De bedreigingen aan het adres van de scholen in Weesp.
- Een vader die voor de deur van een school in Apeldoorn wordt doodgeschoten.
- De Hilversumse kinderen die door hun vader vermoord zijn en nooit meer in de klas zullen terugkeren.
- De ontvoering van een achtjarig meisje van haar schoolplein.
- De aanslag op Koninginnedag waar een schoolklas staat te kijken.
- Een vader die zijn gezin vermoordt.

Wat kunnen leerkrachten doen?

Wat kunnen leerkrachten doen om hun leerlingen na een incident zo goed mogelijk te begeleiden?

“Ik dacht dat het een film was ...”

Reacties

Op een incident volgen schok en verbijstering. Daarna komen vaak heftige reacties zoals angst, boosheid, verdriet, trillen of bibberen. Deze reacties kunnen enige tijd duren. Bij het ene kind een paar minuten, bij het andere een paar uur of zelfs langer. Soms uit een leerling geen gevoelens en blijft het als het ware bevroren in de toestand. Het is belangrijk dat de leerkracht duidelijk en krachtig tegen de leerling zegt dat alles voorbij is en dat het veilig is. Dit helpt om de emoties te laten komen.

Al deze reacties zijn nodig om de gebeurtenis te verwerken. Het zijn normale reacties op een abnormale gebeurtenis. Wanneer een kind geen bijzondere reacties lijkt te vertonen, wil dat niet

zeggen dat de verwerking niet goed gaat. Ieder mens reageert op eigen wijze op schokkende gebeurtenissen.

Na de gebeurtenissen op 30 april 2009 vertelt hulpverlener Jaap Smit op de website van het Jeugdjournaal, dat het heel gewoon is als kinderen een paar dagen:

- slecht slapen
- ervan dromen
- geen zin hebben in eten
- geen plezier hebben in spelen
- geen zin hebben om af te spreken met vriendjes of vriendinnetjes

Hij geeft ook tips:

- bedenken dat het niet normaal is, dat het morgen niet weer gebeurt
- leuke dingen doen
- niet steeds op internet gaan kijken naar beelden of krantenberichten
- iedere dag een beetje loslaten

Jeugdjournaal

Uiten

Heel belangrijk is dat kinderen de gelegenheid krijgen zich te uiten; ze moeten kunnen huilen als ze dat willen, maar ook stil kunnen zijn, in een vertrouwde omgeving waarin ze zich veilig en gesteund weten. Hun vertrouwde klas met hun eigen leerkracht biedt deze setting.

Veel kinderen zullen erover willen praten met andere kinderen die hetzelfde hebben meegemaakt. Een kringgesprek onder leiding van de leerkracht is hiervoor heel geschikt. Maar de leerkracht kan de kinderen ook in groepjes laten praten.

Tips voor de leerkracht:

- Biedt structuur door het normale dagritme op te pakken, dit vergroot het gevoel van veiligheid.
- Benoem wat er is gebeurd en geef eerlijk antwoord op vragen van de kinderen.
- Neem de kinderen serieus.
- Accepteer het als ze juist niet willen praten.
- Herken en erken verschillende reacties en emoties (*sommige kinderen gaan huilen, anderen worden heel stil ...!*)
- Wees je als leerkracht bewust van je eigen emoties en benoem die naar de kinderen.
- Doe eventueel een beroep op een maatschappelijk werker of een medewerker van Slachtofferhulp om het kringgesprek te leiden of om individuele kinderen te begeleiden.
- Blijf de kinderen monitoren
- Verwijs kinderen door die na vier weken nog geen afname in stressreactie laten zien, wanneer het met een kind 'niet meer gaat' of wanneer er risicofactoren zijn waardoor u niet verwacht dat een kind er zelf bovenop komt.

Niet alle kinderen voelen zich prettig bij 'praten'. Daarom moet de leerkracht ook andere verwerkingsvormen achter de hand hebben zoals:

- kinderen laten tekenen,
- kinderen een gedicht laten maken,
- kinderen laten opschrijven wat zij meegemaakt hebben,
- kinderen een klassenkrant laten maken over de gebeurtenis,
- kinderen een thematafel laten inrichten of een herinneringshoek,
- kinderen ballonnen laten oplaten met daaraan een kaartje met een wens.

en bij kleuters:

- het aanbieden van materialen om mee te spelen om de gebeurtenis na te spelen.

Op de website van KPC-Groep vindt u **lesideeën** voor in de klas.

Op de website www.kind-en-trauma.nl vindt u een toolkit voor het omgaan met trauma's van kinderen.

Vertrouwen en ritme

Belangrijk voor het verwerkingsproces, is dat de school grenzen stelt aan de tijd die ingeruimd wordt voor pure verwerkingsactiviteiten. Dat klinkt misschien vreemd, maar leerlingen ervaren veiligheid wanneer de school zo snel mogelijk, zoveel mogelijk het dagelijkse ritme weer oppakt. De drie R's uit de kraamzorg gaan ook op in geval van incidenten: rust, reinheid en regelmaat. Dit betekent voor de leerkrachten overgaan tot de orde van de dag.

Daarnaast moeten de kinderen wel de mogelijkheid hebben over hun ervaringen te praten als zij dat willen. Het is belangrijk dat kinderen begrip van de leerkracht krijgen en merken dat het gewoon is dat je zo'n gebeurtenis niet zomaar vergeten bent. Mogelijk is ook hun concentratieboog korter en moet de leerkracht meer tijd inruimen voor (buiten)spelen. Een en ander kan worden samengevat door de 3 L's uit de kraamzorg: licht, lucht en liefde.

Liefde voor leerlingen, betekent ook het accepteren van hun emoties. Ze kunnen prikkelbaarder zijn of plotseling kwaad worden. De leerkracht moet hierop bedacht zijn. De kwaadheid is dan wel gericht op de directe omgeving, maar niet als zodanig bedoeld. Het is het afreageren van opgebouwde spanning. Het kan ook zijn dat een leerling weinig of geen emoties toont. Het is belangrijk dat een leerkracht ook dat accepteert.

Ouders

Als een incident op of in de nabijheid van de school heeft plaatsgevonden, vragen ouders zich af of hun kind op school wel heilig is. Ouders willen ook advies hoe ze thuis met de gebeurtenis moeten omgaan.

Scholen nodigen er brief uit voor een informatiebijeenkomst. "Om emoties te delen en feiten toe te lichten". Tijdens een dergelijke bijeenkomst is ook professionele hulp aanwezig: vertegenwoordigers van de ggd, jeugdzorg, maatschappelijk werk, slachtofferhulp et cetera. Hun advies komt vaak neer op het volgende: "De beste opvang is er met de kinderen over te praten. Verzwijg het niet, maar overvoer ze ook niet."

Ouders hebben veelal vragen over de veiligheid op school. De school moet ouders gerust kunnen stellen op het gebied van toezicht.

Hulp

- [Slachtofferhulp Nederland](#)
- [Regionale GGZ](#)
- [Regionale GGD](#)
- [KPC Groep](#)
- [Landelijk Psychotraumacentrum voor Kinderen en Jongeren](#)

Meer informatie

- CSV-informatieblad [rauw op je dak](#) (pdf-bestand)

Checklist

Zelfde dag
<ul style="list-style-type: none">• Gelegenheid geven aan kinderen om zich te uiten• Kinderen emotioneel steunen• Ruimte scheppen voor praten, stil zijn, buitenspelen, samen zijn
Dag later
<ul style="list-style-type: none">• Navragen hoe het nu gaat• Gelegenheid geven aan kinderen om zich te uiten• Kinderen emotioneel steunen• Informeren over verwerken en verwerkingsreacties• Dagelijkse gang van zaken hervatten
Veertien dagen later
<ul style="list-style-type: none">• Terug kijken• Afsluiten

Twee maanden later

- Bij stagnaties in verwerkingsproces: doorverwijzen

Op de website van CSV vindt u een uitgebreide **checklist** hoe u kunt handelen in geval van rouw.
Op de website van KPC-Groep vindt u meer **voorbeelden** van draaiboeken en checklists.